

"שֹׁמֵר פִּיּוֹ וּלְשׁוֹנוֹ, שֹׁמֵר מִצְוֹת נַפְשׁוֹ"

תיכון אזורי "נריה" מ.א. שדות-נגב

תלמיד יקר, לצערנו מתברר שאינך מודע לחשיבות הדיבור הנקי, ולכן אנו דורשים ממך ללמוד את הנושא ולענות על השאלות ברצינות ולהגיש את התשובות למורה שנתן לך את העבודה או לרב ביה"ס. אז, בהצלחה, ויהי רצון שתשמור על פיך ותדבר רק דברים טובים לכל אחד, לחבריך ולמוריך וימלא ה' משאלות ליבך לטובה, אמן. בברכה רב ביה"ס, יורם כהן אור.

מה פירוש הכותרת: מי שנזהר בלשונו ובדבריו שהוא אומר, שומר על חייו מצרות. כלומר – ללשון יש עוצמה רבה והיא משפיעה על חייו.

1. מה פירוש כותרת המאמר ?

פַּעַם בָּא אִישׁ נִכְרִי לְהִלֵּל הַזֵּקֵן וְאָמַר לוֹ: רוּצָה אֲנִי לְלַמֵּד תּוֹרָה וְאֵין לִי פָנַי, סָפְרוּ לִי עָלֶיךָ כִּי חָכָם גָּדוֹל אַתָּה אֲנִי תִלְמַד אוֹתִי אֶת כָּל הַתּוֹרָה עַל רֶגֶל אַחַת. דִּהְיִינוּ בִּמְשַׁפֵּט קֶצֶר וְקוֹלַע !

עָנָה לוֹ הַלֵּל: הִנֵּה עֵיקַר תּוֹרַתְנוּ פְּלִיא: "מֶה שִׁשְׁנוֹא עָלֶיךָ- אֵל תַּעֲשֶׂה לְחִבְרְךָ". וְכָל הַשָּׂאָר זֶה פִּירוּט לְכָלל הַזֶּה, שֶׁאֵת הַפִּירוּט כָּבֵר תִּלְמַד לְךָ לְבַד בַּעֲתִיד.

הַתְּפִלָּא הַנִּכְרִי וְאָמַר: זוֹהִי כָּל הַתּוֹרָה ? שֶׁאֲסוּר לַעֲשׂוֹת לְחִבְרְךָ אֶת מֶה שִׁשְׁנוֹא עָלֶיךָ?

עָנָה לוֹ הַלֵּל: "כֵּן"

הִלָּף הַנִּכְרִי לְדַרְכּוֹ וְכָל הַזֵּמָן חָזַר וְאָמַר לַעֲצֻמוֹ: מֶה גְדוֹלָה הַתּוֹרָה שֶׁעָקְרָה: "מֶה שִׁשְׁנוֹא עָלֶיךָ-אֵל תַּעֲשֶׂה לְחִבְרְךָ"

קשה לנו לפעמים לדעת איך צריכים אנו להתנהג או לדבר לחבר במצבים שונים. לכן אמר הלל, שהמדד הוא מה שלא היית רוצה שיעשו לך, אל תעשה לחברך. אמנם זה מה שענה הלל לגוי. מקור המשפט הוא בפסוק בתורה שמופיע בצורתו החיובית "ואהבת לרעך כמוך", כלומר לא רק שלא תפגע בו ולא תעשה לו מה שלא תרצה שיעשו לך, אלא אדרבא, תעשה לו טוב, כמו שהיית רוצה שחבריך יעשו לך טוב.

2. מה קשה לנו לפעמים לדעת ?

3. איך הילל עוזר לנו לדעת מה המדד ?

4. מה הייתה בקשת הנוכרי מהילל ומה הפסוק שנתן לו כתשובה ?

על השאלה למה אסור לקלל מבחינה הלכתית, יש כמה תשובות, כי בעצם יש כאן כמה שאלות. האם הכוונה היא למילים גסות, לקללה כמו 'לעזאזל' שאומרים כאשר מפספסים אוטובוס או שהכוונה לקלל חבר כשמתעצבנים עליו וכו'.

לקלל חבר זה וודאי אסור בגלל הלבנת הפנים שבדבר, השם הרע שזה מוציא לו וכו'. אנחנו מצויים לגמול חסד עם אנשים, וודאי שקללה איננה גמילות חסד.

חוץ מזה, והדבר קשור גם לקללות 'סתם', לא לחברים, חשוב לדעת ולזכור עוד משהו. כוח הדיבור הוא כוח חזק מאוד ומאוד מיוחד. האדם הוא היחיד שניתן בו. אין לחיות יכולת להעביר מסרים מורכבים כפי שאנחנו, בני האדם, עושים באמצעות הדיבור. יוצא שבעצם הדיבור הוא מה שמייחד אותנו מהחיות. זה הכוח הגדול שלנו.

כאשר משתמשים בכוח גדול בצורה לא נכונה אז הוא מתקלקל וחבל. אדם שמנבל את פיו מתרגל לקחת כוח גדול ולהשתמש בו בצורה לא טובה.

בזוהר הקדוש מופיע שכאשר אדם מקלקל את דיבורו אז התורה והתפילות שלו לא עולות למעלה. ככה זה – כשמקלקלים כלי עבודה אז אחר כך הוא לא עושה את העבודה כמו שצריך.

ועוד דבר שצריך לדעת והוא גם חשוב מאוד – הדיבור, כמו המעשה והמחשבה, משפיעים. יותר ויותר רואים את זה ככל שהעולם מתקדם, שרפואת האדם תלויה גם במצב הרוח שלו, מחשבותיו לגבי העתיד וכו'. כך גם רואים היום שמחשבות האדם על אחרים משפיעות על יחס האחרים אליו וכו'. כשלומדים יותר על העניין מגלים שהכוחות האלו של הדיבור והמחשבה משפיעים עלינו, על סביבתנו ועל העולם כולו. אין כזה דבר 'סתם אמרתי'. אם אמרת משהו אז משהו קורה בעקבות זה, ולכן צריך להיזהר מאוד בכוח הדיבור שלא לקלקל אותו ולא להרוס איתו, באופן גלוי או נסתר. האיסור לקלל נובע גם מהכלל: "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך" – כמו שאינך רוצה שיקללך גם אם לא היית בסדר, כך אל תקלל אחרים

5.א- מדוע אסור לקלל חבר ומדוע אסור לקלל סתם, את אף אחד ?

ב- מה מופיע בזוהר הקדוש לגבי הדיבור ?

ג- מה מלמדנו הכלל "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך" ?

בספר ויקרא בפרשת קדושים אנו מוצאים ציווי: לא תקלל חירש.

ציווי זה מעלה שאלות:

- א. אדם ששומע – מותר לקלל? ואם לא – מדוע לא נאמר בפשטות: **לא תקלל!**?
- ב. למה אסור לקלל חירש? – הרי הוא ממילא אינו שומע את הקללה, ולכן גם לא נפגע ממנה.
6. מה הן 2 השאלות שעולות מנוסח התורה "לא תקלל חרש" ?

על השאלה הראשונה חלק מהפרשנים משיבים כך: אם אסור לקלל אדם חירש אע"פ שאינו שומע ואינו נפגע, ברור שאסור לקלל כל אדם. כלומר – מן המקרה הפרטי לומדים על הכלל.

• ועל השאלה השניה כתב הרמב"ם:

"כי התורה לא הקפידה בעניין המקולל לבד, אבל הקפידה גם בעניין המקלל, שהזהיר הכתוב שלא תגיע נפשו של המקלל לנקימה ולא ירגיל לכעוס..." (ספר המצוות לרמב"ם) (הרמב"ם רואה באיסור לקלל כוונה חינוכית. מטרת האיסור הזו אינה רק להגן על מי שקיללו אותו, אלא גם לחנך את האדם שלא יקלל ולהרגילו לתרבות דיבור ולדפוס התנהגות ראויים.

7. **אדם שומע – מותר לקלל? ואם לא – מדוע לא נאמר בפשטות: לא תקלל!**?
8. **למה אסור לקלל חירש? – הרי הוא ממילא אינו שומע את הקללה, ולכן גם לא נפגע ממנה ?**

צריך אדם להיזהר בלשונו שלא לקלל שום אדם מישראל, ואפילו המקלל את עצמו עובר על איסור זה שנאמר, השמר לך ושמור נפשך מאד. ואמרו בגמרא במסכת סנהדרין (דף מח.) כל הקללות שקלל דוד המלך את יואב בן צרויה, נתקיימו בזרעו של דוד. ולמד מכאן בספר חסידים, שלפעמים אף שהקללה לא באה על חינו, שהרי דוד המלך כדין עשה שקילל את יואב, מכל מקום חוזרת היא גם למקלל, וכל שכן כשמקלל על חינום שעוללות הקללות לחזור אל המקלל, וידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה (מגילה טו.) לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך, שהרי אבימלך קילל לשרה ונתקיים בזרעה. ואף שהרבה אנו רואים שמקללים, ולא יוצא מקללתם דבר וחצי דבר, מכל מקום כתב בספר פלא יועץ שלפעמים יש עת רצון ועלולה חס ושלום להתקיים הקללה, והאדם המקלל עתיד ליתן את הדין על זה.

9. **מה למד בספר חסידים מדוד המלך וכיצד ?**
10. **קיללתי, והקללה לא פעלה. ממה עדיין יש לחשוש לדעת הפלא-יועץ ?**

ומה שמצינו בכמה מקומות שתלמידי חכמים קיללו, ולעיתים גם נתקיימה קללתם, הוא במקרים שאדם יוצא מכלל ישראל ומותר לקללו, כגון שהוא אפיקורס במזיד וכדומה, אבל אדם כשר, איסור גמור לקללו.

11. **את מי מותר לקלל ?**

חוק חדש בבולגריה: אסור לאוהדים לקלל במגרשים

בכל המקומות בעולם מדברים על מלחמה באלימות, אבל בבולגריה החליטו לעבור מדיבורים למעשים. הפרלמנט הבולגרי אישר חוק חדש לפיו אסור לקלל באינטרנט הכדורגל במדינה. החוק הוגדר כהגנה על הסדר הציבורי ובמסגרתו אסור לפלוט מילים גסות במגרשי כדורגל או לבצע תנועות מגונות, אי עמידה בתנאים תגרור העמדה למשפט באשמת חוליגניות של העובר על החוק. העונשים למי שיעבור על החוק החדש נעים מקנס של 250 עד 1,000 יורו ועד מאסר בפועל של עד 25 יום. בנוסף, ה'חוליגנים' האלו לא יוכלו להגיע לאירועי ספורט בבולגריה ומחוצה לה לחצי שנה.

12. **א- מהו החוק החדש בבולגריה מדוע עשו אותו ומה הם הקנסות ?**
- ב- האם לדעתך כדאי לעשות כך גם במגרשי הכדורגל בארץ ומדוע ?**

מהי המשמעות של הקללה? וכי יש כח למקלל לפגוע בדבריו בעם ישראל? ומפשט הפסוקים נראה שהקב"ה ניסה למנוע מבלעם את ההליכה לקלל את ישראל, – מהו החשש? כמו-כן, יש לברר – האם אכן היה לבלעם כח בפיו? ואם היה מקלל את ישראל – האם באמת היתה משמעות מעשית לקללתו? והאם בכח דיבורו, יכל בלעם לברך ולקלל כרצונו? ומצאנו שבלק אומר לבלעם "כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר" (במדבר כב, ו'), משמע שבלק הבין שברכתו וקללתו של בלעם אכן משפיעה. ואם כן, עלינו להבין – כיצד יש כח בדבריו של בלעם הרשע? ובפרט, שבלעם עצמו אומר "מה אקוב לא קבה אל" (במדבר כג, ח'), דהיינו – שבלעם יודע בעצמו שאין כוח לקללותיו כל זמן שה' לא יקלל את ישראל! ואם אכן זו רק אחיזת עיניים – ממה חשש הקב"ה ? נקדים לעסוק בעניין הקללה באופן כללי ולאחר מכן נחזור לברר את פשר קללת בלעם. בתורה מצאנו איסור לקלל במספר מקומות: "אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאור" (שמות כב, כז), "לא תקלל חרש" (ויקרא יט, יד) ועוד.

מדוע התורה אוסרת לקלל? ומה אכפת לנו אם האדם יקלל? ולמה לנו לחשוש לדבריו של המקלל? האיסור להכות את חברו – הוא ברור ומובן והוא כדי למנוע פגיעה פיזית, אך מהו האיסור בקללת החבר?

בעניין הקללה מצאנו מחלוקת בין בעל ספר החינוך ובין הרמב"ם בספר המצוות. **בעל "ספר החינוך"** נוקט במצווה רלא' שהקללה אכן פועלת. דהיינו – שיש כח בדיבור של האדם לפעול לטובה או לרעה, לברכה או לקללה. ועל-כן, אסור לקלל מפני שאסור להזיק. וכתב ספר החינוך:

"...אע"פ שאין בנו כח לדעת איך תחול הקללה במקולל ואיזה כוח בדיבור להביאה עליו, ידענו מכל בני העולם שחוששין לקללות, בין ישראל בין שאר האומות, ויאמרו שקללת בני אדם – גם קללת הדיוט – תעשה רושם במקולל ותדביק בו המארה והצער.

משרשי המצווה, שמנענו השם מהזיק בפנינו לזולתנו כמו שמנענו מהזיק להם במעשה. וכעין עניין זה אמרו ז"ל (מו"ק יח'). 'ברית כרותה לשפתים' – כלומר, שיש כח בדברי פי האדם. ואפשר לנו לומר, לפי עניות דעתנו, כי בהיות הנפש המדברת שבאדם חלק עליוני, וכמו שכתוב 'ויפח באפיו נשמת חיים' (בראשית ב', יז) ותרגם אונקלוס 'לרוח ממלא' נתן בה כח רב לפעול אפילו במה שהוא חוץ ממנה ועל כן ידענו ונראה תמיד כי **לפי חשיבות נפש האדם ודבקותה בעליונים בנפש הצדיקים והחסידיים – ימהרו דבריהם לפעול בכל מה שידברו עליו, וזה דבר ידוע ומפורסם בין יודעי דעת ומביני מדע.**

ואפשר לומר עוד – כי העניין להשבית ריב בין בני אדם ולהיות ביניהם שלום, כי "עוף השמים יוליך את הקול", ואולי יבואו דברי המקלל באוזני מי שקלל.

והרמב"ם ז"ל אמר בטעם מצווה זו כדי שלא יניע נפש המקלל אל הנקמה ולא ירגילנה לכעוס... ונראה לי מדבריו, שלדעתו אין נזק אל המקולל בקללה אלא שתרחק התורה העניין מצד המקלל שלא ירגיל נפשו אל הנקמה והכעס ואל פחיתות המידות.

ומבואר – שלדעת **החינוך** יש כח משמעותי לקללה, "אע"פ שאין בנו כח לדעת... איזה כח בדיבור" – הרי מ"מ קללות פועלות ומזיקות. וכשם שהדיבור נאמר כאן ונשמע במקום אחר, כך הדיבור יכול להזיק למרות שלא נראה לנו בעין בשר ודם כיצד בדיוק הדבר פועל.

לעומת זאת, שיטת **הרמב"ם** שקללה אכן אינה פועלת באופן מעשי אך עכ"פ התורה אסרה לקלל כדי למנוע מריבות בין אדם לחבירו וכדי שאדם לא ירגיל עצמו לרע ויקלל נפשו. נמצא- **שלדעת החינוך** - איסור הקללה הוא לשמור על המקולל. ולדעת **הרמב"ם** – איסור הקללה הוא בשביל המקלל, להרחיקו מפחיתות המידות ומהתדרדרות מוסרית.

13. מהי המחלוקת בין ספר החינוך לרמב"ם ?

ויש לדון – האם מותר לקלל תינוק בן יומו שאינו מבין ואינו שומע? ולכאורה, בין לדעת הרמב"ם ובין לדעת החינוך יש לאסור. והנה **הרמב"ם** בפרק כו' מהל' סנהדרין הלכה א' פוסק: "כל המקלל דיין מדייני ישראל עובר בלא תעשה, שנאמר- 'אלהים לא תקלל'... (שמות כב', כז) ולא דיין ונשיא בלבד, אלא כל המקלל אחד מישראל לוקה שנאמר 'לא תקלל חרש' (ויקרא יט', יד) ולמה נאמר חרש? שאפילו זה שאינו שומע ולא נצטער בקללה זו – לוקה על קללתו, ויראה לי שהמקלל את הקטן לוקה כי הרי הוא כחרש".

כמו כן, יש לדון – האם אדם יכול למחול על קללתו? **והרמב"ם** (שם הלכה ו') פוסק: "אע"פ שיש לדיין או לנשיא למחול על כבודו אינו יכול למחול על קללתו, וכן שאר העם אע"פ שמחל על קללתו מכין את המקלל שכבר חטא ונתחייב". ולפי מה שביאר הרמב"ם שהחטא מצד המקלל שמקלל את נפשו – לכן לא מועילה מחילה של המקולל.

14. מדוע מכים את המקלל למרות שהמקולל סלח לו ?

בעל אור החיים הקדוש הקשה: "יש להעיר בעיקר הדבר של האיש המקלל, **אם הוא חייב** כפי הדין רעה הבאה עליו באמצעות הקללה על כל פנים לא ינצל ממנה גם כי לא יקלל, ואם הוא כפי משפט אלהים **לא עשה דבר** שיתחייב עליו ביאת הרע קללתו תשוב על ראש המקלל? שהרי לא ירע ה' לאדם סתם". **ועל כך מיישב בעל אור החיים** וז"ל:

"אכן עיקר הדבר הוא לפי שמידתו יתברך להאריך אפו לעוברי רצונו בין לצדיק כשיחטא בין לרשע הגם שירצה לחטא, ומידה זו היא אחת מ-יג' מידות רחמים שנאמרו למשה ונוהגות תמיד זולת בעת אשר יזעם ה' דכתיב 'כי רגע באפו' (תהילים ל', ו') אז מתגברים הדינים על הנתבע במשפט באותו זמן ולא תתנהג מידה זו של ארך אפים, וכמו כן כשיקלל אדם את חברו תסובב הקללה שעוונותיו אשר ה' מאריך לו אפו עליהם ימהר לפרע ממנו אבל אם אין לו עוון לא תועיל קללת המקלל כלום".

ומבואר מדברי האור החיים הקדוש – שלאדם שע"פ מעשיו לא מגיעה לו קללה – שום קללה לא תפעל עליו היזק, אך אם הוא אינו זך כשלג, אז יש זמנים שבהם יש לקללה על מה לחול. ועכ"פ – אנו למדים מדבריו – שקללה אכן פועלת היזק, שהרי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא.

15. מה הקשה אור החיים ומה ענה על קושייתו ?

וביחס לבלעם – נאמר בפסוק: "כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר" (במדבר כב', ו'), וביאר האור החיים: "בלעם ברך את בלק שיהיה מלך, לכן אמר בלק- 'כי ידעתי את אשר תברך מבורך' שהרי נתקיימה בו ברכתו. ודבר זה ההיה ידוע לו בלבד לפי שהוא ניסה את הדבר ואינו ידוע לכל שברכת בלעם פועלת. 'ואשר תאור-יואר'- זה היה ידוע ממה שקילל מואב לסיחון. ויש להעיר בעניין זה בשלמא מה שהיו צודקין קללותיו של בלעם יש ב' טעמים בדבר, א' להיותו רע עין, והב' שהיה ידוע לכיון אל רגע כעסו של ה' והיה מקלל ברגע הזעם. אבל הברכה אין מציאות שתקיים מפיו. ונראה – כי לעולם ברכת בלעם כברכת חמור, אלא שרשע זה היה רמאי וכשהיה רואה באצטגנינות שפלוני יעלה לגדולה וכדומה היה עושה שמברכו וכשבא הדבר ומתברך האיש, חושב שברכתו של בלעם גרמה ולא כן הוא אלא מזלו גרם. וכמו כן עשה לבלק שראה בכוכבו שעתיד למלוך במואב וברכו בדבר זה לרמותו שבזכותו מלך".

לעומת זאת, כתב הספורנו: 'אשר תבורך מבורך' (במדבר כב', ו') – הנה כוחו לא היה לברך אבל היה לקלל בהזכיר עוון או בכוון שעה כדברי רבותינו ז"ל (ברכות ז'). ולכן לא שאל ממנו שיברכהו לַנֶּצַח, או שיוכל להתייצב מנגד, אבל אמר- 'ידעתי את אשר תברך מבורך', לכבודו של בלעם, להודות שלא חשב אותו למזיק בלבד". לדעת ספורנו בלק ידע שבלעם אכן אינו מסוגל לברך אלא שאמר לו לברך רק מפאת כבודו שלא יחשבוהו למזיק בלבד. והראיה לכך היא – מעצם דרישתו של בלק לקלל את ישראל שהרי אם יש ממש בברכותיו של בלעם – היה על בלק לבקש שבלעם פשוט יברך את מואב וזהו.

16. מהי המחלוקת בין אור החיים לספורנו ?

מדוע חשב הקב"ה מקללותיו של בלעם עד כדי כך שהיה צורך שהקב"ה יהפוך את הקללה לברכה? על כך נביא שתי תשובות:

א. האברבנאל מבאר וז"ל: "היה עניין בלעם בברכה וקללה מפורסם מאד בין האומות כשואל דבר מאת האלוקים. וכמו שאמר בלק (במדבר כב', ו') 'כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר' ואם היה בלעם מקלל את ישראל היו גויי הארץ בוטחים בקללתו ומתאמצים להילחם בישראל על משענת קללתו. כששמעו מדבריו שהקב"ה מונע מהם הקללה ומודיע כי ברוך הוא – יכירו וידעו כל יושבי תבל כי שם ה' נקרא עליהם ויחשבו שהיתה הצלחת ישראל מאת ה' מן השמים ומי יאמר לו מה תעשה? ולא יקום בהם עוד רוח להילחם בישראל. ובזה הועיל עניין בלעם וברכותיו מאוד, וזהו מה שאמרה רחב למרגלים ששלח יהושע (יהושע ב', ט') 'ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו...' ומאין ידעה כל זה האשה ההיא שה' יתברך הוא האלוהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת? אלא מדברי בלעם ונבואותיו. ולכן נחשב הדבר לחסד גדול שעשה ה' לישראל".

ב. רבינו בחיי מביא: "יש לשאול, אם היה כח בדבר בלעם להזיק ולהועיל אם לא, אם תאמר היה, היאך אפשר שיהיה כח בבשר ודם לשנות גזרת הבורא ואם הבורא גזר על ישראל, שנאמר- 'כי ברוך הוא' (במדבר כב', ו') איך יש כח בקללתו לשנות מה שגזר כבר. ואם תאמר לא היה ממש בקללה אם כן למה מנעו הקב"ה כעניין שכתוב 'יקללו המה ואתה תברך' (תהילים קט', כח)? והתשובה בזה – כי בלעם לא היה כח בדברו כלל שתחול ברכתו או קללתו... אבל מצד חכמתו שהיה ידוע לכוון השעה שהקב"ה כועס בה היה כוח דיבורו לקלל. ומ"מ עדיין הקושיא במקומה עומדת – כי מאחר שהקב"ה לא כעס באותם הימים נמצא שכל דיבורו וחכמתו בטלו, שהרי אין כח בקללתו אלא בשעת הכעס, וכיוון שאין שעת הכעס אין לו כלום, ואם כן, למה לא הניחו ה' לקלל ואמר לו 'לא תאור את העם'? התשובה בזה כי גלוי וידוע לפניו יתברך דבר המגיפה העתיד להיות, וכדי שלא יאמרו שבגלל קללתו של בלעם באה המגיפה, על כן מנעו מלקלל, אבל ודאי לא היה לבלעם שום כח מצד דיבורו לא בברכה ולא בקללה רק מצד חכמתו בכיוון השעה שהקב"ה כועס בה".

לסיכום: לדעת האברבנאל, הסיבה שהקב"ה מנע מבלעם לקלל את ישראל היא על מנת שידעו כל יושבי תבל את השגחת ה' על ישראל ולא יעזו להילחם בישראל. ואילו, לדעת רבינו בחיי, הסיבה היא כדי שלא יאמרו שהמגיפה העתידה לבוא על ישראל בעוון פעור – באה בעקבות קללתו של בלעם.

17. מדוע חשב הקב"ה מקללותיו של בלעם עד כדי כך שהיה צורך שהקב"ה יהפוך את הקללה לברכה? מהי מחלוקת אברבנאל ורבינו בחיי בשאלה זו ?

הרמב"ם מסביר - "הדיבור מתחלק לפי תורתנו לחמשה חלקים: דיבור של מצווה, דיבור של איסור, דיבור מאוס, דיבור אהוב, ודיבור מותר... ואומנם שני אלו: דיבור המצווה ודיבור האהוב, אם יוכל האדם לדבר כל ימיו רק בהם- הרי זו היא התכלית והמטרה". מצווה= תורה ותפילה, ואסור= לשון הרע, ומאוס= שיחה בטלה, ואהוב= דברי שבח, ומותר= ענייני חול.

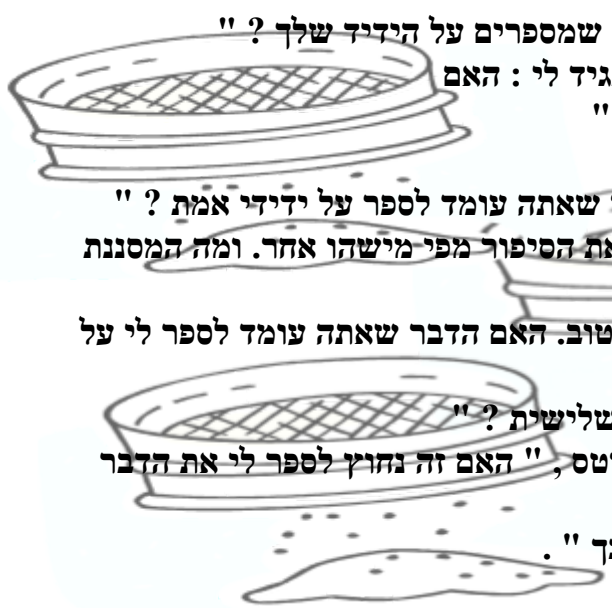
18. תן משפט המדגים כל אחד מחמשת סוגי הדיבור !

19. באילו 2 סוגי דיבור כדאי להרבות לדעת הרמב"ם ?

לדיבור שלנו יש כוח מאוד גדול. הרי השונה בינינו לבין בעלי החיים הוא עצם היותנו מדברים וחושבים. הדיבור משקף את האדם. ברגע שאדם כל ימיו מדבר דיברי הבל וניבולי פה, הרי האנשים שמכירים אותו חושבים שזה הוא. לעומתו אדם שידבר כל ימיו דברי חוכמה, אפילו לא מבין הרבה ממה שאומר, עצם דיבורו ועיסוקו בעניינים אלה, מראה עליו. ואנשים יאמרו עליו- זה אדם ששואף להיות חכם. למילה יש כח עצום ולכן השבועה והנדר והקללה כל כך חמורים, ויכולים לפגוע קשה בנשבע, בנודר, במקולל, אך גם במקלל. כאשר האדם חס וחלילה מקלל, באותו רגע נפתחים בשמים ה"ספרים" ובודקים את המקלל, האם אין בידיו חטאים? (והרי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא) ואם יש לו, אז הוא נענש על חטאיו. אך אם לא היה מקלל, לא היו פותחים את "ספריו" וכמובן שלא היה נענש. גם את "ספריו" של המקולל פותחים ובודקים: האם הקללה יכולה לחול עליו? ולפעמים הקללה לא פוגעת כלל.

20. מתי פוגעת הקללה במקולל ומתי במקלל ?

שלוש מסננות סיפור קצר עם מוסר השכל ארוך

אדם אחד בא לסוקרטס ואמר: "האם שמעת כבר מה שמספרים על ידידי שלך ?"

"לא", ענה סוקרטס, "אבל, לפני שאתה מספר, תגיד לי: האם העברת את השמועה על ידידי דרך שלוש המסננות ?"

"אילו מסננות ?" שאל האיש.

"הראשונה – מסננת האמת. האם אתה בטוח שהדבר שאתה עומד לספר על ידידי אמת ?"

האיש היסס: "בעצם, אני לא בטוח. אני רק שמעתי את הסיפור מפי מישהו אחר. ומה המסננת השנייה ?"

"המסננת השנייה", אמר סוקרטס, "היא מסננת הטוב. האם הדבר שאתה עומד לספר לי על ידידי הוא דבר טוב ?"

"להיפך", אמר האיש, "זה משהו איום ונורא. והשלישית ?"

"השלישית היא המסננת של הנחוי", המשיך סוקרטס, "האם זה נחוי לספר לי את הדבר הנורא על ידידי, שספק אם הוא אמת ?"

אחרי הפסקה אמר האיש: "לא, אין זה נחוי כל – כך".

"אם כך, אז כדאי שתשתוק", אמר סוקרטס.

21. מה הן 3 המסננות ולמה נועדו ?
22. מדוע השתיק סוקרטס את האיש ?

כשאדם מנבל פיו או שפוגע ומעליב או מקלל אחרים ואחר כך הוא בא עם אותו הפה להתפלל לה' ולבקש ממנו בקשות של בריאות רפואה הצלחה בעסקים, עושר ועוד. משל למה הדבר דומה ?

הרי זה דומה לעבד של המלך שהיה אחראי להגיש למלך מדי יום את ארוחת הצהריים בשעה אחת בדיוק, וכך עשה כל הזמן והגיש למלך את האוכל המשובח בכלים משובחים ויפים מדי יום.

יום אחד התעצל העבד ועסק בבטלה ורק במאוחר נזכר בתפקידו וראה שהשעה כבר רבע לאחת בחיפזון רץ למטבח, האוכל היה כבר מבושל בסירים אך לא מצא העבד כלי הגשה ובגלל החיפזון והלחץ כשחיפש בארונות הפיל ושבר את הכלים היפים, הוא נלחץ עוד יותר והנה ראה סיר לילה (כלי שבו תינוק עושה צרכיו...) שהיה מונח בקצה החדר, לקח אותו שטף אותו בסבון ומזג לתוכו את האוכל המשובח שניצל אורז וסלט...

מיותר לציין שכשהגיש למלך את האוכל כעס המלך וציוה לתלותו מיד...

בזוהר הקדוש כתוב שכשאדם מקלקל את דיבורו אז התורה והתפילות שלו לא עולות למעלה. ככה זה – כשמקלקלים כלי עבודה אז אחר כך אל תתפלא שהוא לא עושה את העבודה כמו שצריך.

23. למה דומה אדם שמנבל פיו ואח"כ בא לפני ה' בתפילות ובקשות ומדוע ?
24. מה פירוש הפתגם "אין קטיגור נעשה סניגור" (אם אינך מבין פתגם זה, תיעזר באינטרנט או ברב ביה"ס או אחד המחנכים), וכיצד פתגם זה נראה במשל ונמשל שהבאנו ?

"מי האיש הקפץ חיים, אהב ימים לראות טוב. נצר לשונה מרע, ושפתיה מדבר מרמה" (תהלים).
25. מי שחפץ בחיים ובימים טובים מה עליו לעשות ?